

กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรม
สังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์
The Developmental Mechanism of Integration Punnasikha
into Happiness Multicultural Society for the Elderly in
Kalasin Province

วัญใจ แก้วแสง, พระครูสมุทสาภิสมัย (สมัย หาสุข), วารีน โสภางร และอรพรรณ แก้วมาตย์
Khwanjai Kaewsaeng, Phrakhru Dhammabhisamai (Samai Hasook), Warinee Sopajorn
and Orawan Kaewmat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ok9khwan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) พัฒนากลไกการพัฒนาการบูรณาการ บุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) ประเมินกลไกการพัฒนา การบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาแบบผสม กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 387 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 13 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการ บูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ค่าความ สัมพันธ์ของตัวแปรในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสร้างสมการถดถอยพหุคูณแบบ ขึ้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญศึกษาของผู้สูงอายุ อยู่ใน ระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ และสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคม

*ได้รับบทความ: 25 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: December 25, 2023; Revised: September 20, 2024; Accepted: September 29, 2024

สร้างสุขของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านสุขสบาย และด้านสุขสนุก อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสุขสง่า อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ

2. บุญฤทธิศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะ ด้านศีล และด้านภาวนา อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ 1) ด้านศีล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขด้านสุขสง่า 2) ด้านภาวนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมด้านสุขสว่างและด้านสุขสว่าง อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ

3. การสร้างสมการถดถอยพหุคูณ พบว่า สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุจะผันแปรไปตามสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านจิต ด้านกาย และด้านสังคม และร่วมกันทำนายได้อย่างถูกต้อง (R^2) = 22.80%

คำสำคัญ: กลไกการพัฒนา; บุญฤทธิศึกษา; พหุวัฒนธรรมสังคม; ผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the condition and factors affecting the integration of merit and multicultural society creating happiness for the elderly in Kalasin Province; 2) to develop a mechanism for developing the integration of merit and multicultural society creating happiness for the elderly in Kalasin Province; and 3) to evaluate the mechanism for developing the integration of merit and multicultural society creating happiness for the elderly in Kalasin Province. Research is a mixture of qualitative research. The sample group used in this research consisted of 387 elderly people living in the Mueang District of Kalasin Province, 13 key informants in structured interviews, and 9 experts. Tools used in the research included structured interviews, a questionnaire about conditions and factors affecting the integration of merit and multicultural society to create happiness for the elderly. The collected data were analyzed using a ready-made program; correlation coefficients Pearson, and a stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. A multicultural society of the elderly had a positive relationship with the merit of the elderly (donations, precepts, and meditation) at a low level with statistical significance. The multicultural society of the elderly has a positive relationship with the society that creates happiness for the elderly at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect of comfort and the aspect of happiness were at a moderate level. And happiness and elegance were at a low level with statistical significance.

2. Bunyasikha had a positive relationship with the society that creates happiness for the elderly at a low level, especially the precepts and pray/meditation were at a low level with statistical significance level of 01. While considering each aspect, it was found that 1) the precepts aspect had a positive relationship with a society that creates happiness in terms of happiness and elegance and 2) the aspect of meditation had a positive relationship with a society that creates happiness at a low level with statistical significance.

3. Constructing a multiple regression found that society creating happiness for the elderly varies according to a multicultural society in 3 aspects, namely mental, physical, and social, and together they can predict correctly ($R^2 = 22.80\%$).

Keywords: developmental Mechanism; Punnasikha; Happiness Multicultural Society; Elderly

1. บทนำ

การพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ เป็นหนึ่งในสาระสำคัญสำหรับสร้างสุขให้กับผู้สูงอายุ บุญญสิกขาหรือทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักการ พัฒนาจิตใจเบื้องต้นที่สามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้ทุกระดับวัย แต่หากผู้สูงอายุจะสร้างสุขได้ด้วยตัวเองในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การให้จะทำให้ผู้สูงวัยทุกพื้นที่ได้เข้าถึงหลักการบุญญสิกขาอย่างแท้จริง สังคมทุกช่วงวัยต้องช่วยสร้างสังคมร่วมกัน หลักในการปฏิบัติเพื่อการขับเคลื่อนสังคมผู้สูงวัยอยู่อย่างไรให้เกิดสุขอย่างแท้จริง หากกล่าวถึง บุญญสิกขา (ทาน ศีล ภาวนา) ในการทาน คือ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสังคม ส่งเสริมความดีงาม และการทานเป็นเครื่องเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นไปได้ด้วยดี มีระเบียบ มั่นคงยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็เป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลา ทั้ง พฤติกรรมภายนอก ทางกาย วาจา ฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม ความเอิบอิ่ม

เบิกบานผ่องใส ศีล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมสังคมหรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า ได้แก่ความมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่น ไม่สับสนวุ่นวายไม่ระส่ำระสาย เอื้อโอกาสต่อการที่จะทำอะไรๆ ให้สะดวกได้ผลดีและมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (คลังเอกสารสาธารณะ, 2563)

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอีกหนึ่งจังหวัดในประเทศไทยที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ความล้ำสมัยด้านเทคโนโลยีเข้ามา กลุ่มชนแต่ละช่วงวัยเกิดช่องว่างระหว่างวัย สังคมพหุวัฒนธรรมเปลี่ยนไป กลุ่มผู้สูงวัยต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้มีความสุขในการอยู่ร่วมกับสังคมสมัยใหม่ ครอบครัวสมัยใหม่ และอีกด้านกลุ่มของเยาวชนหรือลูกหลาน ต้องเข้าใจและเรียนรู้ที่จะปรับตัว ดูแล ผู้สูงอายุด้วยความเข้าใจ ความเป็นสังคมพุทธ เป็นสังคมแห่งความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่

มีความเมตตาต่อกันและกัน ไม่ใช่เพียงลูกหลาน เท่านั้นเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ สังคมรอบข้าง หน่วยงาน ราชการ รัฐวิสาหกิจ ต่างต้องร่วมด้วยช่วยกันเห็น ความสำคัญและคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุ เร่งหาวิธีการ กระบวนการ หรือการวิจัยที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขในบั้นปลายชีวิตให้ทั่วถึง ดังที่มีนักวิจัยหลายท่านได้มีการวิจัยและพัฒนาด้านความสุขของผู้สูงอายุตามหลักธรรม วิจัยโดยดวงกมล โพธิ์แก้ว (2560) ศึกษารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคาม โดยสิทธิพร สุนทร และคณะ (2561) และที่สำคัญกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมนั้นมีอัตราการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจัยต่างๆ ล้วนมีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในบั้นปลายชีวิต ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจในสังคมที่ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ การพัฒนาความสุขผู้สูงอายุนั้นต้องมีทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสังคมที่ดี ซึ่งมีความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุ และอุทัยวรรณ สุภิมานิล (2563, หน้า 386-402) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต โดยการน้อมนำหลักการในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการดูแลชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่นักวิจัยได้ค้นพบว่า ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่พบกับความสุข ความสงบมีสันติสุข ซึ่งเกิดจากการพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุให้มีความสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ทำให้เกิดผลดีให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีงามตามคุณลักษณะ 4 ดี คือ ร่างกายดี พฤติกรรมดี จิตใจดี และปัญญาดี ทาน ศิล ภาวนา หรือ บุญญศึกษา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดการ

พัฒนาความต้องการของผู้สูงอายุทั้งสามด้าน คือ ด้านร่างกายหรือกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการทางด้านจิตใจ (Mental Needs) และ ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) อีกทั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุก็มีความสำคัญมาเช่นเดียวกัน ดังที่ Arnaert, Heuvel, & Windey (2005, pp. 366-371) ได้ทำวิจัยเรื่อง นโยบายการดูแลสุขภาพและสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในเบลเยียม ได้แก่ การดูแลโดยหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ การดูแลโดยชุมชน และการดูแลภายในครอบครัว พบว่าข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ ขนาดของครอบครัวที่เล็กลง การจ้างงานสตรีที่เพิ่มขึ้น ระยะห่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว และความต้องการของผู้สูงอายุที่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ถือเป็นความท้าทายในการวางนโยบาย และระบบดูแลผู้สูงอายุของเบลเยียม ซึ่งนำไปสู่การริเริ่มโครงการดูแลผู้สูงอายุภายในบ้านของตนเอง ในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุคุ้นเคยโดยการพัฒนาการประสานในการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมสนับสนุนการดูแลคนชรา ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก และการแก้ปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษากลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษากับพุทธวัฒนธรรมสังคัมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิจัยเรื่องนี้ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่สนับสนุนให้เกิดระบบการสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุด้วยบุญญศึกษา (ทาน ศิล ภาวนา) ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ชาวพุทธทุกวัยทราบและปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้นคณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา และปฏิบัติ

งานอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์บนพื้นฐานหลักธรรม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังจะนำผลการวิจัยเพื่อไปเผยแพร่สู่สังคมทุกพื้นที่ โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่างจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีสังคมพุทธธรรมมีความหลากหลาย ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นจะเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเผยแพร่สู่การพัฒนาสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อประเมินกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการศึกษา เครื่องมือวิจัย และสถิติที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 11,756 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 387 คน โดยการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการของยามาเน่ (Taro Yamane) (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2551)

2. ด้านเนื้อหาหลักในการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ 1) หลักบุญญสิกขาหรือปญญสิกขา ได้แก่ ด้านการทาน ด้านการรักษาศีล และด้านการภาวนา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการทางด้านจิตใจ (Mental Needs) และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา (Social Needs) 3) ความสุขของผู้สูงวัย 5 มิติ บนพื้นฐานความต้องการด้านร่างกายหรือกายภาพ ด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม ประกอบด้วย ด้านสุขสบาย ด้านสุขสนุก ด้านสุขสง่า ด้านสุขสว่าง และด้านสุขสงบ 4) กลไกการพัฒนาการบูรณาการ ประกอบด้วย การจัดบุคลากร (Man) การจัดทรัพยากร (Materials) การจัดงบประมาณ (Money) และการบริหารจัดการ (Management)

3. ด้านพื้นที่วิจัย ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษาเป็นการทำโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ปี

หลังลงนามในสัญญาระหว่างมีนาคม 2565 ถึง มีนาคม 2566

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการ บุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา และรวบรวมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และขอบเขตของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะครอบครัว การเป็นสมาชิกผู้สูงอายุ การมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้าใจการบูรณาการบุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 3 ด้าน คือ ด้านการทาน ด้านการรักษาศีล ด้านการภาวนา ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขของผู้สูงอายุ 5 มิติ ประกอบด้วย ด้านสุขสบาย ด้านสุขสนุก ด้านสุขสง่า ด้านสุขสว่าง ด้านสุขสงบ 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

(Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์ อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบเป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) แบบประเมิน กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้ได้กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ที่สมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญศึกษา กับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา รวมทั้งสิ้น 36 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตาราง

ควบคุมการบรรยายผลการศึกษากำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม การนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย มีเกณฑ์ในการแปลความจากสูตร (สมโภชน์ อเนกสุข, 2552, หน้า 5)

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญศึกษากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation (r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis: MR ในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ดังนี้

ค่า r เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม

ค่า r เป็น (+) หมายถึง มีสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน

ค่า r เป็น +/- 0.00 ถึง 0.31 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

ค่า r เป็น +/- 0.32 ถึง 0.66 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่า r เป็น +/- 0.67 ถึง 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

การสร้างกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 เป็นฐานข้อมูลการสร้างกลไก และการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรง

คุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและตรวจสอบกลไกและแก้ไขให้มีคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ตอนที่ 4 ประเมินกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษาที่พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด เสนอกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษาที่พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษาที่พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไป พบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 56.60 อายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.80 มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรสคิดเป็นร้อยละ 53.50 ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.60 สถานะรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 44.40 สถานะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย คิดเป็นร้อยละ 65.10 เป็นสมาชิกชมรมและเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ (8-12 ครั้ง/ปี) คิดเป็นร้อยละ 70.30 และผู้สูงอายุยังต้องมีผู้ดูแล คิดเป็นร้อยละ 77.50

2. สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง

โดยภาพรวม ($\bar{X} = 3.16$) รายด้าน คือ ด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.77$) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.54$) ด้านร่างกายหรือกายภาพ ($\bar{X} = 3.52$)

3. การบูรณาการบุญญศึกษาในการสร้างสุขของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และอยู่ในระดับมากทุกด้านตาม ลำดับดังนี้ 1) ด้านการรักษาศีล ($\bar{X} = 4.07$) 2) ด้านการภาวนา ($\bar{X} = 3.90$) และ 3) ด้านการทาน ($\bar{X} = 3.54$)

4. สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ 5 มิติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมสร้างสุขอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขสง่า ($\bar{X} = 4.15$) 2) ด้านสุขสงบ ($\bar{X} = 3.80$) และ 3) ด้านสร้างสุข ($\bar{X} = 3.75$) ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมพหุวัฒนธรรมกับบุญญศึกษาและสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุและการสร้างสมการถดถอยพหุวัฒนธรรม ดังนี้ 1) สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญศึกษาของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับน้อย (ภาพรวม $r = .246^{**}$ สังคม $r = .251^{**}$ และจิต $r = .200^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 Model Summary

Model	R	R ²	Adj.R ²	SEE
1	.325	.106	.104	.17309
2	.414	.172	.167	.16681
3	.177	.228	.222	.16129

มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ($r = .470^{**}$) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขสบาย ($r = .357^{**}$) และด้านสุขสนุก ($r = .388^{**}$) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสุขสง่า ($r = .210^{**}$) อยู่ในระดับน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) บุญญศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ($r = .215^{**}$) อยู่ในระดับน้อย ด้านศีล ($r = .147^{**}$) และด้านภาวนา ($r = .149^{**}$) อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และ 4) การสร้าง สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุจะผันแปรไปตามสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านจิต ด้านกาย และด้านสังคม สมการทำนาย

การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยมุ่งหมายที่จะศึกษาตัวแปรต้น 2 ตัวแปร คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุญญศึกษา (กาย, จิต, สังคม) และ 2) บุญญศึกษาของผู้สูงอายุ (ทาน, ศีล, ปัญญา) โดยตัวแปรตาม คือ สังคมสร้างสุข 5 มิติ (ด้านสุขสบาย ด้านสุขสนุก ด้านสุขสง่า ด้านสุขสว่าง ด้านสุขสงบ) โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 1

จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนจะพบว่า รูปแบบสมการที่ 3 จะมีค่า R² (Coefficient of determination) เท่ากับ .228 และเมื่อมีการปรับค่า R² (Adjusted R²) แล้วก็ได้

ค่า .222 แสดงถึงตัวแปรต้นทั้ง 3 ตัว (TA₂ (จิต), TA₁ (กาย), TA₃ (สังคม)) ช่วยกันพยากรณ์ สังคมสร้างสุข (TH) ได้ร้อยละ 22.80 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SEE) = .161

ตารางที่ 2 ความแปรปรวนที่จะได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

Source of Variation	SS	df	MS.	F	Sig
Regression	2.937	3	.979	37.63	.000
Residual	9.964	383	.026		
Total	12.901	386			

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig .000) แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ (TA₂ (จิต),

TA (กาย), TA₃ (สังคม)) กับตัวแปร เกณฑ์ (TH, สังคมสร้างสุข) มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง สามารถที่จะสร้างสมการทำนายต่อไปได้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients
	B	Std. Error	Beta
Constant	1.700	.201	
TA ₂ (จิต)	.167	.023	.325
TA ₁ (กาย)	.140	.024	.266
TA ₃ (สังคม)	.227	.043	.237

Dependent Variable: TH (สังคมสร้างสุข)

ในการสร้างสมการทำนาย ผู้วิจัยเลือกรูปแบบที่ 3 มาใช้ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดต่อสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุยังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปร คือ จิต (TA₂) กาย (TA₁) และสังคม (TA₃) โดยสร้างเป็นสมการทำนาย

ได้ดังนี้

สมการทำงานในรูปคะแนนดิบ

$$TH = 1.700 + .167(TA_2 \text{ จิต}) + .140(TA_1 \text{ กาย}) + .227(TA_3 \text{ สังคม})$$

(สังคมสร้างสุข)

สมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$TH = .325(TA_2 \text{ จิต}) + .266(TA_1 \text{ กาย}) + .237(TA_3 \text{ สังคม})$$

(สังคมนำสุข)

$$R^2 = .228 = 22.80\%$$

$$\text{Adj } R^2 = .222 = 22.20\%$$

การประเมินกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรม สังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านดังนี้ 1) ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.38$) 2) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.33$) 3) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.24$) และ 4) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.22$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำเป็นการศึกษาการวิจัยกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมนำสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญ จึงขอนำมาอภิปรายดังนี้

1. สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ (กาย, จิต, สังคม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญสิกขา (กาย ศิล ภาวนา) อยู่ในระดับน้อยและ และ สังคมพหุวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมนำสุขของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง ความ เป็นพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางสังคมแม้ว่า บางสิ่งบางอย่างจะถูกกลืน และมีการปรับตัวจนก่อให้เกิดการรวมวัฒนธรรม เป็นผลให้เกิดความเป็น

พหุวัฒนธรรมใหม่ร่วมสมัยเกิดขึ้น และมีการปรับตัวเพื่อสร้างสังคมให้มีความสุขโดยยังเห็นคุณค่า ความเชื่อของพิธีกรรมต่างๆ ร่วมกัน 5 ประการดังนี้ 1) ด้านกาย ประพฤติตนอบน้อมทางกาย เช่น การกราบไหว้ นอบน้อมถ่อมตน 2) ด้านจิตใจ รู้สึก สุข ความมีสติ เบิกบานทางใจ ผู้ที่ตั้งตนอยู่ในคุณงาม ความดีตามหลักการของพระพุทธศาสนาต่างๆ 3) ด้านสังคม เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน มีความสงบสุข การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 4) ด้านวัฒนธรรม เกิดประเพณีที่งดงามในชุมชน เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ศิลปะ และ ประเพณี ได้เป็นเวทีเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมแก่กัน เป็นการแลกเปลี่ยนทางสังคม 5) ด้านพระพุทธศาสนา เป็นตัว กำหนดประจำชีวิตของชุมชน โดยส่วนใหญ่ให้ความเคารพเชื่อถือ และยกย่องเทิดทูนบูชาเป็น สรรณะแห่งชีวิต สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา ช้านาน ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีการให้ทาน การรักษาศีล ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การทำบุญตักบาตร ถวาย ภัตตาหารภิกษุสามเณร ข้อความดังกล่าวเรียกว่า บุญญสิกขาหรือบุญญสิกขา ประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2553) อธิบายว่า ทาน ศีล ภาวนา เรียกว่า บุญญสิกขา มีสาระสำคัญอย่าง เดียวกับไตรสิกขา ประกอบด้วย ทาน คือ การให้การ เผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อยึดเหนี่ยว สังคม และเพื่อส่งเสริมความดีงามและการทำสิ่งที่ดี ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้ เป็นไปด้วยดีและมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็ เป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลาทั้งพฤติกรรมภายนอกทาง

กาย วาจา และฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไป ในคุณธรรม และความเอิบอิ่มเบิกบานผ่องใส สอดคล้องกับแนวคิดพระมหาภาทร อาภาธโร (2563, หน้า 99-115) ได้กล่าวว่า ศิล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ร่วมสังคม หรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า ได้แก่ ความมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมชีวิต และสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่นไม่สับสนวุ่นวาย ไม่ระส่ำระสายเอื้อโอกาสต่อการที่จะทำอะไรๆ ให้สะดวกได้ผลดี และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไปซึ่งมีหลายระดับ

สังคมพหุวัฒนธรรม (กาย จิต สังคม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลธิดา ทองใหญ่ (2562, หน้า 154-179) ที่พบว่า 1) สุขสบาย มุ่งเน้นทางด้านกายภาพของผู้สูงอายุ สร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยความคล่องแคล่ว แข็งแรง ไม่เกิดอุบัติเหตุง่ายในการทำกิจวัตรประจำวัน ส่งเสริมความสามารถในการทรงตัว และป้องกันการ падตกหกล้ม เช่น กิจกรรมการออกกำลังกายที่เน้นกล้ามเนื้อมัดใหญ่ การฝึกควบคุมการหายใจให้เป็นจังหวะขณะออกกำลังกาย หรือให้ใช้แรงในชีวิตประจำวัน และทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ทำไร่ ทำสวน การเลี้ยงสัตว์ ซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องใช้ 2) สุขสนุก ด้านนี้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ พลังชีวิตบวก มีความสุขสำหรับผู้สูงอายุนั้นควรเน้นกิจกรรมที่สร้างความสดชื่นแจ่มใส ส่งเสริมความกระปรี้กระเปร่าช่วยคลายความเครียดและลดความซึมเศร้า 3) สุขสง่า

มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ เห็นคุณค่าของตัวเอง กิจกรรมควรเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ กิจกรรมที่อยู่ร่วมกันกับเพื่อน เช่น การเข้าวัด ปฏิบัติธรรม การฟังธรรม การสนทนากับเพื่อนในรุ่นราวคราวเดียวกันด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่ทำให้จิตใจเกิดความสุข 4) สุขสว่าง ควรเน้นกิจกรรมที่ชะลอความเสื่อมของสมองในด้านต่างๆ ได้แก่ การฝึกการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นชิน การทำกิจกรรมด้วยมือข้างที่ไม่ถนัดในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย การรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ หรือกลุ่มวัยอื่นๆ เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการใช้เหตุผล แล้วเปิดให้มีการสื่อสารภายในครอบครัวและสังคมนอกบ้าน 5) สุขสงบ ควรเน้นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความปรีดี ความคิด และบริหารจิตให้เกิดสติ ได้แก่ การฝึกการหายใจ การฝึกการคิดยืดหยุ่น การฝึกคิดถึงเรื่องดีๆ เช่น ประสบการณ์ชีวิตที่ดี ความสำเร็จในช่วงชีวิตที่ผ่านมา การฝึกสมาธิ เจริญสติ ภาวนา

2. บุญญศึกษา (ทาน ศิล ภาวนา) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับขอบเขตด้านศีลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขด้านสุขสง่า ด้านภาวนามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขด้านสุขสง่าและด้านสุขสร้าง จากผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเรื่อง บุญญศึกษา (ทาน ศิล ภาวนา) พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการรักษาศีล ด้านการภาวนา และด้านการทาน จะเห็นได้ว่าบุญญศึกษา เป็นการฝึกฝนในเรื่องความดีหรือ

การฝึกหัดทำความดี หรือการทำให้คนเจริญ
งอกงามขึ้นในความดีต่างๆสำหรับศฤงคาร เพื่อ
ความเจริญงอกงามมีความสุข ทั้งภายนอกและ
ภายใน มีความสำคัญยิ่งเดียวกับบุญกิริยา 3 และ
จะพบว่าบุญกิริยา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ
สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) การให้ทาน คือ
การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือ การ
เคลื่อนไหวร่างกายในการเตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อการ
ให้ทานเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทางร่างกาย ตรงกับ
สุขสบาย ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมใน
สังคมให้เป็นไปด้วยดีมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น พร้อม
กันนั้นก็เป็นการฝึกหัดขัดเกลาทางพฤติกรรม
ภายนอกทางกาย วาจา และฝึก อารมณ์ จิตใจให้
เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม และความเอื้ออ้อมเบิก
บานผ่องใส ด้วยกิจกรรมต่างๆ เล็กๆ น้อยๆ ให้ผู้
สูงอายุได้เคลื่อนไหวและปฏิบัติที่สามารถทำให้ผู้สูง
วัยเกิด สุขสนุก 2) การรักษาศีล คือการครองตนให้
อยู่ในภาวะปกติ มีระเบียบในการดำเนินชีวิต และ
การอยู่ร่วมสังคม หรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า
ได้แก่ ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์
กติกากในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดี
ในสังคมชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่นไม่
สับสนวุ่นวาย โดยศีลที่เป็นพื้นฐานของฆราวาส
ได้แก่ ศีล 5 หรือเบญจศีล การรักษาความงามด้าน
ศีลเป็นการพัฒนาด้านร่างกายทำให้ร่างกายงาม
เป็นแบบอย่างให้กับสังคม เป็นความสุขสว่างที่เกิด
ขึ้น พร้อมทั้งทำให้ผู้รักษาศีลหรือมีศีลนั้นมีจิตใจ
ที่ดี รู้รัก รู้ปล่อยวาง และมีเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ
ทำให้เกิดความสุขอีกหนึ่งประเภทคือ ความสุข
สว่าง สุขสง่า เห็นคุณค่าและของตนและภูมิใจใน

ตนเอง และ 3) การภาวนา แยกเป็นภาวนาในด้าน
สมาธิ และภาวนาในด้านปัญญา เป็นการฝึกอบรม
หรือการพัฒนาให้เจริญงอกงามบริบูรณ์ การ
ภาวนาในระดับที่เราต้องการ แยกเป็น 2 อย่าง คือ
จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา การฝึกฝนทางจิตใจ
ไม่ให้เกิดความฟุ้งซ่าน ฝึกฝนสมาธิ รู้จักปล่อยวาง
มีหลักธรรมในการครองตน มีเหตุผล บริหารจิต
เมื่อจิตใจเจริญร่างกายเจริญตาม เป็นผลให้เกิด
ความสุขอีกมิติหนึ่ง คือ สุขสงบ นั่นเอง

จากผลการศึกษาของพระราเชนทร์
วิสาระโท (2560, หน้า 76-91) พบว่า ในคำสอน
ทางพระพุทธศาสนากับการดำรงชีวิตอยู่อย่างมี
คุณภาพมีความสุขที่แท้จริงเป็นสิ่งสำคัญได้สอนให้
ปฏิบัติทางกายและจิตใจครบคู่กัน ไปอย่างพอดี
ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ในหลักภาวนา 4 เพื่อพัฒนา
พฤติกรรมทางกาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตใจ พัฒนา
ความรู้ความเข้าใจให้สมบูรณ์พร้อมการวัดผล
การพัฒนาตามหลักเกณฑ์ อาจใช้วิธีตรวจสอบ
คุณสมบัติของบุคคลโดยหลักภาวะจิต 4 ประการ
คือ ภาวะกาย มีกายที่พัฒนาและภาวะจิตศีล มีศีล
ที่พัฒนาแล้ว และภาวะจิตปัญญามีปัญญาที่พัฒนา
แล้วซึ่งผู้สูงอายุสามารถนำมาบูรณาการเพื่อสร้าง
ความสุขในชีวิตได้โดยมีรูปแบบสำรวจ คือ
สุขสบาย สุขสนุก สุขสง่า สุขสว่าง และสุขสงบ

ในขณะเดียวกันผลงานวิจัยของอุทัยวรรณ
สุกิมานิล (2563, หน้า 386-402) พบว่า การเสริม
สร้างสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต โดยการน้อมนำ
หลักการในพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการ
ดูแลชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุ
มีชีวิตที่พบความทุกข์ ความสุขความสงบมีสันติสุข

มีความสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีงาม ตามคุณลักษณะ 4 ดี คือ ร่างกายดี พฤติกรรมดี จิตใจดี และปัญญาดี ด้านพระครูปฐมภาวนาจารย์ วิ และคณะ (2562, หน้า 129-142) พบว่า 1) กายภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนากายให้มีสติรู้เท่าทันในทุกขณะเวลาที่มีความสำรวมแสดงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ผ่านทางกายวาจาของตนขณะกิน ดู อยู่ ฟัง เดิน ยืน นั่ง นอน 2) ศิลภาวนา เป็น กระบวนการพัฒนา มีพฤติกรรมที่ดีงาม ตัวอยู่ในวินัย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น 3) จิตตภาวนา เป็นกระบวนการ พัฒนาจิตใจฝึกกำหนดสติตั้งมั่น แน่วแน่ พิจารณาเห็นจิตในจิตตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐาน เพื่อให้จิตนุ่มไปสู่กุศลจิต ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต เป็นจิตที่ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม กุศลตามที่เจริญงอกงามภายในจิต และ 4) ปัญญาภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญา การอบรมพัฒนา ตนเองตามหลักจิตตภาวนา และปัญญาภาวนาจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนา ปรีชาเชิงอารมณ์ แสดงออกด้านประพจน์ที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์

3. สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุในพหุวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านความสุขสง่า ด้านความสุขสงบ และด้านสุขสว่างและอยู่ในระดับปานกลางสองด้านคือ ด้านสุขสบายและด้านสุขสนุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร สุนทร และ

คณะ (2561) ที่พบว่า ภาพความสุขของผู้สูงวัยโดยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ 1) ภาพความสุขมิติสุขสง่า 2) ภาพความสุขในมิติสุขสงบ 3) ภาพความสุขในมิติสุขสร้าง และ 4) ภาพความสุขในมิติสุขสนุก และภาพความสุขในมิติสุขสบาย

จากผลการศึกษาวินิจฉัยตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุห้ามติโดยการสร้างสมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคม สร้างสุขของผู้สูงอายุ มี 3 ตัวแปรประกอบด้วยจิต กาย และสังคม ซึ่งงานวิจัยของกุลธีราทองใหญ่ (2562, หน้า 154-179) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการด้านจิตใจ และความต้องการด้านสังคมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านอารมณ์ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านสภาพความเป็นอยู่และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และสิทธิพร สุนทร และคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงวัยในจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการผันแปรในตัวแปรตาม ดังนี้ ปัจจัยสมรรถภาพทางจิตใจ ($\times 2 \text{ Beta} = 0.39$) ปัจจัยความสัมพันธ์ในครอบครัว ($\times 3 \text{ Beta} = 0.35$) ปัจจัยสังคมและเพื่อนฝูง ($\times 7 \text{ Beta} = 0.35$) ปัจจัยการพัฒนาจิตใจ ($\times 4 \text{ Beta} = 0.25$) ปัจจัยข้างนิยามส่วนบุคคล ($\times 9 \text{ Beta} = 0.23$) ปัจจัยการรับรู้สภาวะสุขภาพของตนเอง ($\times 1 \text{ Beta} = 0.23$) และปัจจัยการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ($\times 6 \text{ Beta} = 0.19$) แนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักบุญญสิกขา (ทาน ศิล ภาวนา)

เพื่อให้สังคมสร้างสุขจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ
ชุมชนและผู้เชี่ยวชาญซึ่งให้ความเห็นว่า 1) ศิล
ผู้สูงอายุทุกคนควรมั่นในการรักษาสุขภาพให้ได้
เพื่อเป็นแนวปฏิบัติตนให้เพื่อความสุขภาพใจ
2) ภาวนา ผู้สูงอายุที่ต้องการความสงบสุขทางใจ
ควรฟังเทศน์ฟังธรรมสวดมนต์ภาวนาทำสมาธิให้
จิตใจแจ่มใสเบิกบานมีการผ่อนคลายทางอารมณ์
3) การทาน การทำบุญตักบาตรการทำบุญตาม
ประเพณีต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ “การมีศิลปะและทำ
ประจำใจโดยยึดหลักธรรมศิลป์ห้าฝักปฏิบัติสวด
มนต์ตามหลักไตรสรณคมน์ ฝึกสมาธิก่อนนอน
ทำให้มีการผ่อนคลายอารมณ์” (ประจำ ศรีสมชัย)
“พาครอบครัวเข้าวัดทำบุญใส่บาตรฟังธรรมรักษา
ศีลสวดมนต์ภาวนาทุกวัน”(พรสวรรค์ พรตอณก่อ)
“รักษาสุขภาพในการดำเนินชีวิตภาวนาทำจิตใจให้มี
สติไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น” (ถนัด สุรเสียง)
สภาพและปัญหาการบูรณาการบูรณาศึกษาเกี่ยวกับ
พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุที่
สำคัญคือ สุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุมีความเสื่อม
ถอยไม่แข็งแรงเจ็บป่วยครั้งโรคร่างกายการถูกทอดทิ้ง
ให้อยู่ตามลำพังไม่มีคนดูแล สำหรับแนวทางการ
ส่งเสริมผู้สูงอายุคือ 1) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพ
การจัดกลุ่มเพื่อคอยดูแลช่วยเหลือ เช่น อสม.
2) การจัดกลุ่ม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของ
ผู้สูงอายุเช่นกลุ่มนันทนาการการออกกำลังกาย
การเรียนรู้ในการใช้ชีวิต 3) การจัดให้ผู้สูงอายุ
สามารถเข้าถึงการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธ
ศาสนา การทำบุญตักบาตรสวดมนต์ ฟังเทศน์
ฟังธรรม ทำสมาธิภาวนา “ผู้สูงอายุอยากไปทำบุญ
ตามสภาพที่ต่างๆ ก็มีปัญหาด้านสุขภาพต้องอาศัย

กลุ่มต่างๆ ในการร่วมกิจกรรม” (จิรนนท์ ธารไชย)
“พยายามให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วม
กันจัดนันทนาการสนุกสนานลดความเครียดมีการ
ดูแลสุขภาพ” (ถนัด สุรเสียง)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการศึกษาแนวทางในการแก้
ปัญหาเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาการบูรณาการบูรณ
ศีกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับ
ผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยกลไกการพัฒนา
การบูรณาการบูรณาศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมสังคม
สร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

7. องค์กรความรู้ที่ได้รับ

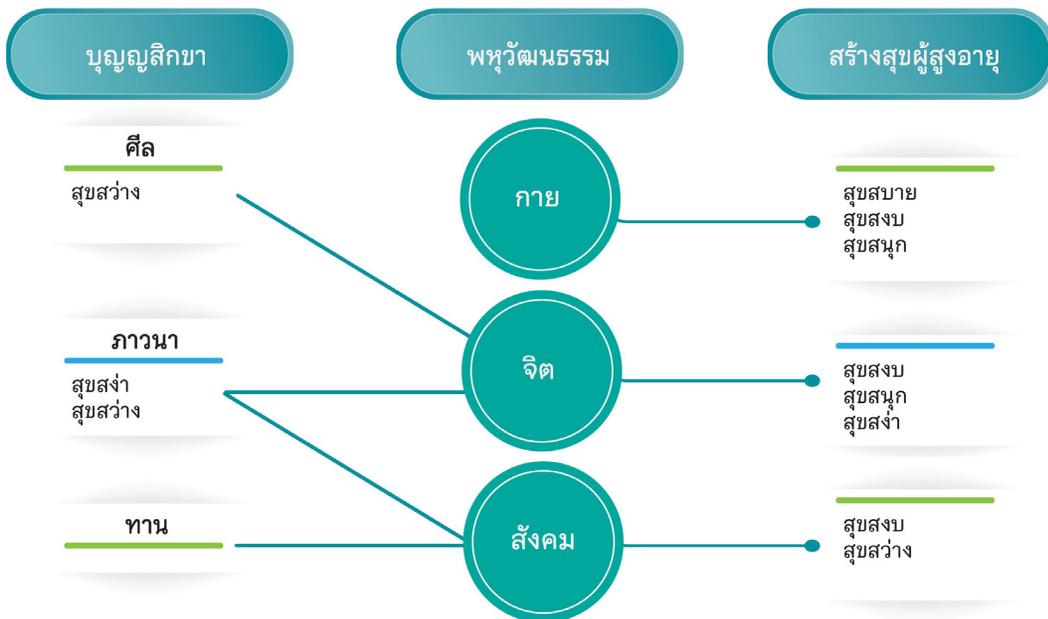
กลไกการพัฒนาบูรณาการบูรณาศึกษาเกี่ยวกับ
พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัด
กาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ขอค้นพบที่ว่า ในสังคมพหุ
วัฒนธรรมของผู้สูงอายุ เป็นสังคมที่สงบสุข แม้จะ
มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมแต่
ก็มีแก่นให้ยึดเหนี่ยวนั่นคือพระพุทธศาสนาหรือ
หลักธรรมในการศึกษาครั้งนี้ คือ บูรณาศึกษา ทาน
ศีล และภาวนา ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมในการอยู่รวม
กันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสงบสันติสุข
การให้ความช่วยเหลือเผื่อแผ่ แบ่งปัน ความมี
ระเบียบวิจัย ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในชุมชน
หรือสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์กติกา ก็จะสร้าง
สัมพันธภาพอันดีต่อกันตลอดจนการใช้หลักเหตุผล

และสติปัญญาในการพูดการคิดและการตัดสินใจ สังคมก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ สังคมพหุวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญศึกษา และสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุนั้นหมายความว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ทางกายจะมีความประพฤติด่อนนุ่มถ่อมตนมีความเคารพในผู้สูงวัยและให้ความเมตตาแก่ผู้อ่อนวัย จิตใจเป็นสุขเบิกบาน มีสติ ตั้งมั่นในคุณงามความดีไม่เบียดเบียนทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาและส่งต่อให้ลูกหลาน การทำบุญรักษาศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ บุญญศึกษา ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา ปัจจัยที่กล่าวมาส่งผลให้เกิดสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ คือ สุขสบาย

ทางกายภาพ สุขสนุก การพัฒนาทางจิตใจ สุขสง่า เห็นคุณค่าของตนเอง สุขสว่าง มีการพัฒนาสติปัญญา เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และ สุขสงบ การบริหารจัดการจิตใจ การปรับแนวความคิดให้ละเว้นละวางมองเห็นแต่สิ่งดี ๆ

ดังนั้นจะพบว่า สังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคม จะมีความสัมพันธ์กับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ด้านความสุขสงบ ด้วยบุญญศึกษาที่สำคัญ คือ การภาวนา (การภาวนามีผลต่อทางจิต และสังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขสงบ) และจากการรสร้างสมการทำนายก็จะพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุก็คือ จิต กาย และสังคม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กุลธีรา ทองใหญ่. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 16(1), 154-179.
- คลังเอกสารสาธารณะ. (2563). *ธรรมเนียมฉบับเรียนลัด-หลักการทั่วไปของการปฏิบัติธรรม ชุดที่ 1 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.openbase.in.th/node/3056>
- ดวงกมล โพธิ์แก้ว. (2560). *การพัฒนาวิธีการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักพุทธบริหารการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระครูปฐมภวนาจารย์ วิ และคณะ. (2562). หลักภวนา 4 กกับการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นไทยในสังคมยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 4(1), 129-142.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: พิมพ์สยาม.
- พระมหาภาธร อาภาธโร. (2563). *ปรัชญาชีวิตกับการปฏิบัติธรรม*. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(1), 99-115.
- พระราเชนทร์ วิสารโท. (2560). *บูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพพระระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุของอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ*. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(2), 76-91.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2552). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิทธิพร สุนทร และคณะ. (2561). *รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคาม*. (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อุทัยวรรณ สุกีมานิล. (2563). *แนวความคิดดูแลสุขภาพผู้สูงอายุภายใต้พุทธวิธีและกฎหมาย*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 386-402.
- Arnaert, A., Heuvel, B., & Windey, T. (2005). Health and Social Care Policy for the Elderly in Belgium. *Geriatric Nursing*, 26(6), 366-371.